בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 43799-09-22 א' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

לפני כבוד השופטת שוש חן נחום

תובעים:
1. י' א' ת"ז ...
2.ש' מ' ת"ז ...
ע"י ב"כ עו"ד אורן ברקן

נגד

נתבע:
ח' א' ת"ז ...
ע"י ב"כ עוה"ד דוד פולק

פסק-דין מתוקן

לפניי בקשה לאישור העתק צוואה בהתאם **לסעיף 68(ב) לחוק הירושה התשנ"א - 1965** של המנוחה, התנגדות לבקשה, בקשה לצו קיום צוואה והתנגדות לה ובקשה לצו ירושה והתנגדות לה. התובעים חיפשו את הצוואה המקורית בשקידה סבירה ומשלא מצאו עותרים לאישור העתק הצוואה. עורך הצוואה אשר היה עד לה והעד השני נפטרו ולטענת הנתבע עובדה זו יחד עם פגמים צורניים שנפלו בצוואה , אינם מאפשרים לאשר ההעתק באשר לא ידוע מה התרחש במעמד חתימת הצוואה. בנוסף, הנתבע טוען כי אין המדובר ברצון אמו והיא הוחתמה תוך שלא הבינה על מה היא חותמת ולא הצהירה בגוף הצוואה כי זו הוקראה לה. בנוסף, טען הנתבע לחתימת הצוואה תחת השפעה בלתי הוגנת.

תמצית העובדות :

1. המנוחה נפטרה ביום 00/00/22 ובעלה נפטר לפניה.

2. למנוחים נולדו ארבעה ילדים , הצדדים ובן נוסף בשם א' א'.

3. ביום 18/1/96 נחתמה צוואה בפני עו"ד י' ד' אשר נפטר לפני כמה שנים ובפני העד מר מ' ב', אשר אף הוא נפטר (העתק הצוואה צורף כנספח 2 לתצהיר התובע).

4. התובעים לא מצאו את הצוואה המקורית אלא צילום בלבד אשר המנוחה מסרה לתובע בסמוך לעריכתה בשנת 1996.

5. בהתאם להוראות הצוואה , התובעים יורשים את המנוחה באופן שווה והנתבע והבן א' אינם יורשים דבר. עם זאת, בסעיף 5 לצוואה, ניתנה הוראה לפיה לזוכים עפ"י הצוואה/התובעים הזכות ושיקול הדעת הבלעדי להסתלק מהעיזבון כולו או חלקו, לטובת הנתבע והבן א'. הזוכים בצוואה בחרו שלא להסתלק מהעיזבון.

<u>תמצית טענות התובעים:</u>

6. התובעים טוענים כי לא הצליחו למצוא את הצוואה המקורית ופעלו בשקידה מלאה לשם כך. התובעים מפרטים את פעולותיהם : חיפוש בדירת המנוחה, חיפוש משרדו של עו"ד ד' ולאחר שהובא לידיעתם כי נפטר, חיפוש מי מטפל בעיזבונו ובדיקה עמו כי אין בנמצא תיקים השייכים ללקוחותיו של עו"ד ד'. עוד התובעים ניסו לאתר את העד השני לצוואה וגילו כי הייתה לו מעבדת שיניים בסמוך למשרדו של עו"ד ד' אלא שבירור העלה שגם הוא נפטר.

7. התובעים טענו עוד כי ההיגיון שעומד מאחורי ההורשה להם ולא לאחיהם היא כי הנתבע לא טיפל באמו והאח א' אשר עבד בכוחות הביטחון ושהה בעיקר בחו"ל, אף הוא לא טיפל באם המנוחה. לטענתם, המנוחה אמרה באזניהם חזור ואמור, כי רק מי שמטפל בה יירש אותה.

8. לטענתם , הנתבע לא היה בקשר רציף עם אמו ולא טפל בה וסירב או הערים קשיים על מימון הטיפול בה.

9. עוד לטענת התובעים , עו"ד ד' טיפל בהוצאת צו ירושה אחר בעלה של המנוחה, המנוח ש' ס' א' ז"ל, ועל כן המנוחה הלכה אליו לעריכת צוואה. עוד טענו התובעים כי המנוחה חתמה על הצוואה אשר שקפה את רצונה , נתנה לתובע העתק הצוואה ולטענתו אמרה לו כי הצוואה המקורית נשלחה ע"י עו"ד ד' באמצעות שליח להפקדה בבית המשפט.

10.

11. על כן , עתרו התובעים לאישור העתק הצוואה ולקבלת צו קיום צוואה אחר המנוחה.

<u>תמצית טענות הנתבע</u>:

12. בצוואה נפלו פגמים צורניים שכן היא מנוסחת בלשון זכר ואף כתוב בה: " אני מוריש לאשתי".

13. עוד טוען הנתבע , כי המנוחה לא ידעה קרוא וכתוב , שכן עלתה ארצה לפני קום המדינה. עוד טען הנתבע כי אמו המנוחה נהגה לחתום בטביעת אצבע ולא חתימה מלאה כפי שמופיעה בצוואה ועל כן טען כי הצוואה מזויפת .

14. עוד טען הנתבע לפגם צורני בצוואה לפיו לא כתוב בגוף הצוואה כי המורישה מצהירה כי הצוואה הוקראה לה וזאת להבדיל מהצהרת העדים אשר מצהירים כי הצוואה הוקראה למצווה.

15. המנוחה לא רצתה להפלות בין ילדיה שכן היא הייתה מצויה בסכסוך עם אחיה על ירושה ולכן אין זה סביר כי כתבה צוואה זו ויותר סביר כי עו"ד ד' ,אשר היה מקורב לתובע, כתב את הצוואה ולא הקריא לה אותה ועל כן אין לה גמירות דעת בעשיית הצוואה.

16. עוד נטען ע"י הנתבע כי עו"ד ד' היה חבר של התובע , ייצג אותו במספר הליכים והטעה את המנוחה כאשר חמק מלתן לה את הצוואה המקורית בטענה שהוא מפקיד אותה בבית משפט, טענה שאינה נכונה מבחינה משפטית שכן ההפקדה היא הפקדה אישית.

17. עוד טען הנתבע כי אין לאשר העתק הצוואה שכן לאור הפגמים הצורניים בצוואה אשר פורטו לעיל ולאור חוסר גמירות דעת של המצווה אשר לא יתכן כי חפצה להפלות את ילדיה , ולאור פטירת עורך הצוואה אשר שימש גם כעד לצוואה וכן פטירת העד השני , לא ניתן להבין מה קרה במועד חתימת הצוואה.

18. בנוסף, הנתבע טוען כי פגש את אמו וטיפל בה , לווה אותה לטיפולים בבתי חולים ובמרכז שיקום ואף צירף פלט שיחות מחברת הסלולר לחודש נובמבר ודצמבר 2021 ולחודש ינואר 2022 לפיהן ניתן להיווכח כי שוחח עם אמו.

19. הנתבע טוען לנסיבות חתימת הצוואה אם בשל הטעייה וחוסר גמירות דעת ואם בשל השפעה בלתי הוגנת.

20. על כן , עתר הנתבע שלא לאשר העתק הצוואה ולתן צו ירושה אחר המנוחה.

<u>דיון והכרעה:</u>

21. ניתן להיווכח, כי טענות הצדדים נסובות על שני היבטים-

א. **היבט צורני**- שעניינו העדר נוסח המקור של הצוואה, ניסוח הצוואה בלשון זכר חלף לשון נקבה, אותנטיות חתימת המנוחה ונכונות ההצהרה בדבר הקראתה בפניה.

ב. **היבט מהותי**- סוגיית קיומה של השפעה בלתי הוגנת, הן מבחינת מערכת היחסים בין המנוחה לבין ילדיה, והן מבחינת נסיבות הפנייה לעו"ד ד'.

<u>ההיבט הצורני של בחינת תוקף הצוואה</u>

<u>הוכחת קיומה של צוואה על ידי העתק</u>

1. בראש ובראשונה יש להידרש לשאלת אישור העתק הצוואה שכן ככל והעתק הצוואה יאושר, ניתן יהא להמשיך הלאה ולדון בהתנגדות לקיום הצוואה וככל ולא יאושר ההעתק , יינתן צו ירושה כדרישת הנתבע. לאחר שהובאו בפני כלל הראיות בתיק , אני קובעת כי יש לקבל העתק הצוואה ואסביר.

2. על מבקש לקיים צוואה , להגיש את הצוואה המקורית. כלל זה עולה מסעיף 68(ב) לחוק הירושה עם זאת , החריג להוראה זו היא כי : "**מותר להגיש ראייה משנית העתק מן המקור או הוכחה אחרת – אם המבקש אינו יכול להגיש את המקור , כגון שהלך לאיבוד או נשמד" (ע"א 483/80(1), בע"מ 555) . ראה ע"א מס' 27/86.** בענייננו , הנתבע אינו טוען לחזקת השמדה של הצוואה אלא לאי הגשת המקור.

3. סעיף 68(ב) לחוק הירושה קובע כך:

" צוואה , למעט צוואה בע"פ , טעונה הוכחה בהגשת המקור; הוכח שהמקור נשמד בדרך או בנסיבות שאין בהן כדי לבטל את הצוואה , או שאי אפשר להגיש את המקור, רשאי בית המשפט להתיר הוכחת הצוואה בהגשת העתק או באופן אחר".

4. בפסק הדין **בת"ע (ת"א) 16220/00 ח' ש' נ' ש' ע' [נבו]** (23/6/03) קבע כב' השופט שאול שוחט, כדלקמן:

"בניגוד לדיני הראיות הרגילים המבחינים בין הוכחת תוכנו של מסמך, לגביה יחול 'כלל הראייה הטובה ביותר', לבין הוכחת עצם קיומו של מסמך (לרבות תכונותיו החיצוניות) לגביה ניתן להציג ראיות משניות (גם אם המסמך המקורי קיים) - הגשת המקור של הצוואה נחוצה היא הן לעצם הוכחת קיומה והן להוכחת תוכנה. 'כלל הראיה הטובה ביותר' חל אם כן בדיני צוואות, גם להוכחת עצם קיומה של הצוואה ולא ניתן להציג ראיות משניות להוכחת עצם הקיום אלא אם התיר ביהמ"ש את הצגתן כחריג לכלל.

* **ע"א 483/80 ,יורשי רוזנפלד נ' קלפנר לז(3) 552.**
* **ע"א 4182/90 ,רעננ ני' רעננ מו(4) 348.**
* **ע"א 27/86 ,היועמ"ש נ' זגה מב(4) 588.**

ולמאי נפקא מינא? בעוד שעל פי דיני הראיות הרגילים די בהצגת ראיה משנית להוכחת עצם קיומו של מסמך, ללא צורך להוכיח מאומה לענין אי היכולת להגיש את מקורו של אותו המסמך (לכך יש משמעות רק לענין משקל הראייה), הרי שבדיני צוואות יש להוכיח את העדר היכולת להגיש את מקור הצוואה על מנת לקבל את היתר ביהמ"ש להגשת הראיה המשנית להוכחת עצם קיומה.

בדיני צוואות אם כן מעמיד המחוקק מחסום בפני קבילותן של ראיות משנה להוכחת עצם קיומה של צוואה. כדי לעבור מחסום זה על התובע להוכיח את אי היכולת להגיש את מקור הצוואה, כשהעדר היכולת להגיש את מקור הצוואה כהוכחה לעצם קיומה ,נובע מאבדנה.

לעתים מקור הצוואה קיים אך אין ביכולתו של התובע להציגו. במקרה שכזה יכול בית המשפט לאפשר הגשת הצוואה לקיום באמצעות העתק צילומי שלה - מתאים למקור - בהתאם לפקודת

הראיות, ובלבד שהוגשה תובענה מתאימה בענין והוכח כי נעשה נסיון ממשי וכן למצוא את המקור. (פרשת רענני שם). אם אבדה הצוואה על התובע להוכיח שמקור הצוואה אכן אבד וכן שנעשו מאמצים סבירים למציאתו של אותו מקור. בפרשת בן טובים נ' דוויק (שם) מסביר ביהמ"ש העליון, כי לענין אבדנה של צוואה אין צורך להוכיח איך הצוואה אבדה, דבר אשר הינו בדרך כלל קשה ואף בלתי אפשרי. לכן אין לדרוש, בדרך כלל, עדות ישירה שאכן הצוואה אבדה ודי בכך, כי למרות חיפושים מתאימים לא נמצאה. יחד עם זאת, יש לשכנע את בית המשפט שנעשו מאמצים סבירים למצוא את מקור הצוואה, כשלענין מידת המאמץ שעל התובע להשקיע, אין לקבוע מסמרות ויש לבחון כל מקרה ומקרה לגופו. פרשת רענני שם".

(ראו בנוסף ע"א 27/86 **היועץ המשפטי לממשלה נ' זגה [נבו]** (6/2/89); ע"א (מחוזי מרכז) 1304/04 **עמרני נ' בכר [נבו]** (2/1/08)).

5. בסעיפים 39-48 לתצהיר עדותו הראשית, מתאר התובע, מר א' א', את ניסיונותיו החוזרים ונשנים לאיתור נוסח המקור של צוואת אמו המנוחה. כאמור, הצוואה נערכה על ידי עו"ד ד', אך נוכח פטירתו, פנה המנוח לעו"ד ב' א', לצורך מימוש הצוואה, וסיפר לו כי לדבריה של אמו המנוחה, הצוואה הופקדה בבית המשפט. מכאן ואילך, מתאר התובע את ניסיונותיו, יחד עם עו"ד א', לאתר את נוסח המקור של הצוואה, ניסיונות אשר, למרבה הצער, לא נשאו פרי.

וכדבריו:

"עו"ד ב' א' החל לבדוק היכן נמצא מקור הצוואה ופנה על פי מיטב ידיעתי הן לבית המשפט והן לרשם לענייני ירושה אולם לא מצא דבר.

עו"ד א' מסר לי שעליי לבדוק להיכן הועברו התיקים של עו"ד ד' היות ועו"ד ד' הלך לעולמו לפני מספר שנים.

פניתי לד' שהינו חבר של עו"ד ד' לשאול האם הוא יודע מי אחראי על העיזבון של עו"ד ד' המנוח והוא נתן לי את הטלפון של ק' שהינו בן דודו.

יצרתי קשר טלפוני עם ק' הסברתי לו שאני צריך לאתר את תיקה של אימי המנוחה, ק' מסר לי שאין לו ניירת של עו"ד ד' ולמעשה אינו יודע דבר היכן התיקים שהיו במשרדו.
ב"כ, עו"ד א' ב', חיפש את מר ב' מ', שהינו העד בצוואה.
מסתבר בדיעבד כי למר ב' מ' היה מעבדת טכנאות שיניים צמוד למשרדו של עו"ד ד' אולם אף הוא הלך לעולמו מספר שנים לאחר עו"ד ד'.
לא הרמתי ידיים וחיפשתי בביתה של אימי יחד עם אחי אבי אחר צוואתה המקורית של אימי אולם לא מצאנו את המסמך".

6. אף התובעת, גב' ש' מ', טוענת בסעיפים 29-30 לתצהיר עדותה הראשית, כי היא חיפשה בבית אמה המנוחה את הצוואה המקורית, ועשתה כל שביכולתה בכדי לאתרה, אולם לצערה לא עלה בידה לעשות כן.

7. התובעים נחקרו נגדית, אך גרסאותיהם בדבר שקידתם על מלאכת איתור הצוואה, לא הופרכו על ידי ב"כ המתנגד. התובעת חזרה על גרסתה, וטענה כי היא ניסתה לחפש, בדרכים שונות, את עותק המקור של הצוואה, יחד עם אחיה, אך ללא הועיל (עמ' 49-50 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

8. <u>אשר על כן, אני קובעת, כי גרסת התובעים, לפיה הם פעלו בשקידה סבירה לאיתור נוסח המקור של הצוואה- לא הופרכה, ועל כן אני מקבלת אותה.</u>

9. ב"כ המתנגד הפנה את התובע לאפשרות לפיה נוסח המקור של הצוואה הושמד על ידי המנוחה, מאחר שהצוואה לא תאמה את רצונה. יוער, כי אפשרות זו, לא הועלתה על ידי המתנגד, במסגרת התנגדותו או במסגרת תצהיר עדותו הראשית, אלא היא "צצה" לראשונה במסגרת החקירה הנגדית, וכדלקמן:

"עו"ד פולק: הבנתי. טוב. אני אומר שאין את המקור של הצוואה נכון? אין את המקור של הצוואה ואני אומר לך יכול להיות שהמקור של הצוואה פשוט הושמד, קרעה אותו האימא או עורך דין ד', מישהו מהם קרע אותו שלא יהיה כזה מקור.
העד, מר י' א': לא יודע.

עו"ד פולק: בגלל זה אין, אין מקור יש לך צילום אבל אין מקור כי הוא הושמד המקור בכוונה.

העד, מר י' א': למה שיעשו דבר כזה?

עו"ד פולק: כי זה לא מבטא את הרצון של האמא כי אתה אמרת שהרצון של האמא שמי שמטפל בה, סתם דוגמה ח' אז הוא יקבל וזה לא לפי הצוואה. אז זה לא הצוואה.

העד, מר י' א': אבל ח' לא טיפל בה. ח', ח' לא טיפל.

עו"ד פולק: אני מדבר על 96'. אני מדבר על צוואה של 96'. אין מקור של הצוואה. יש מקור של הצוואה? יש מקור? אין מקור.

העד, מר י' א': היה מקור.

עו"ד פולק: איפה המקור?

העד, מר י' א': מאיפה אני יודע? אם הייתי יודע הייתי מביא אותו.

עו"ד פולק: אני אומר לך שיכול להיות שהמקור הושמד. כי הוא לא מבטא את הרצון של האמא כי האימא כל הזמן אמרה לכם מי שיטפל בי יקבל את העיזבון. אבל זה לא מה שכתוב בצוואה לכן הצוואה לא מתאימה למה שהאמא רצתה. ולכן הושמדה הצוואה.

העד, מר י' א' : זה היה הסלנג שלה, זה היה הצורת דיבור שלה,

עו"ד פולק: ולכן הצוואה, ולכן הצוואה,

העד, מר י' א': זה לא היה צוואה, זה לא צוואה.

עו"ד פולק: יכול להיות שהצוואה פשוט הושמדה? יכול להיות אני לא יודע כמובן אני שואל. יכול להיות שהצוואה הושמדה בכוונה?

העד, מר י' א': לא, אין סיבה.

עו"ד פולק: ולכן, אין סיבה?

העד, מר י' א': אין סיבה.

עו"ד פולק: למרות שהצוואה לא מבטאת את מה שהאמא רצתה? לא מבטאת. אמא רצתה א' וכתוב בצוואה ב'. אמא רצתה מי שיטפל בה יקבל ובצוואה זה לא כתוב. אז זה לא אותו דבר. לכן אני אומר לך, יכול להיות שהצוואה לא סתם היא לא נמצאת, היא הושמדה. מה אתה אומר על זה?

העד, מר י' א': שהיא לא הייתה יכולה, אף אחד לא יכול להשמיד, אף אחד לא היה משמיד אותה כי לא הייתה סיבה לאף אחד להשמיד אותה".

(עמ' 33-32 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

10. ראשית, אני סבורה, כי העלאת הטענה בדבר השמדת הצוואה, בשלב החקירה הנגדית, שהינו שלב מתקדם של ההליך, היא בבחינת שינוי חזית. ראוי היה להעלות טענה זו בשלב מוקדם יותר של ההליך, על מנת לאפשר לתובעים להשיב לה כראוי. הדבר לא נעשה, ובכך יש משום טעם לפגם. שנית, אף לעצם העניין, דין טענה זו להידחות. ודוק. הצוואה נערכה בשנת 1996. המנוחה נפטרה בשנת 2022. מדובר בפרק זמן ארוך ביותר של 26 שנים. חזקה על המנוחה כי אילו חזרה בה מצוואתה וביקשה להשמידה, הייתה מודיעה על רצונה זה לילדיה. אלא שהמנוחה לא עשתה כן. בנוסף, תוכן הצוואה עולה בקנה אחד עם אומד דעתה של המנוחה, להקנות את רכושה לתובעים, אשר במהלך השנים, העניקו לה יחס הולם, יותר מכפי שעלה בידיו של המתנגד לעשות. על כך יובהר בהמשך.

<u>לפיכך, אני קובעת, כי דין טענת המתנגד בדבר השמדת הצוואה- להידחות</u>.

<u>טענת זיוף חתימתה של המנוחה</u>

11. כאמור, המתנגד טען, כי אמו המנוחה נהגה לחתום בטביעת אצבע ולא בחתימה המלאה המופיעה בצוואה, ועל כן, לטענתו, הצוואה הינה מזויפת.

12. לשם בחינת טענה זו, הורתה כב' השופטת מורן וואלך-ניסן, בהחלטתה מיום 6/3/23, על מינויה של גב' קרן רווה, כמומחית לבחינת כתב יד, לצורך בדיקת אותנטיות חתימתה של המנוחה, על גבי הצוואה.

13. בחוות דעתה מיום 19/4/23, קבעה המומחית כדלקמן:

"כפי שניתן להתרשם מההשוואה שציינתי בטבלה מעלה, קיים דימיון ברור וחוזר על עצמו בין המבנה הגרפי וסגנון החתימות שבמחלוקת לבין המבנה הגרפי והסגנון של החתימות האותנטיות להשוואה. החתימות על מסמך א' לבדיקה , הן טבעיות ואופייניות לכותבת ללא כל סימני היסוס יוצא דופן או חיקוי לא טבעי המאפיינים נסיונות זיוף, אלא בעלות אותו סגנון ואותם

מאפיינים המופיעים בחתימות להשוואה ובתוך טווח השונות הטבעי של הכותבת. ניתן לראות בבירור כי אלמנטים אישיים הקיימים בחתימתה של מ' א' ז"ל במסמכים להשוואה, ואותם בחנתי, מופיעים גם בחתימות לבדיקה על המסמך לבדיקה א'. אלו מאפיינים יחודיים ולא מודעים אשר חוזרים על עצמם בצורה כזו או אחרת בחתימתה הטבעית. במקרה זה, ניתן להבין כי מקבץ מאפיינים אישיים מובהקים שכאלה, כפי שהוזכרו, לא יכולים להיות מבוצעים על ידי אדם אחר מלבד אותה כותבת באותו מקבץ תכונות אופייני. השוואה בין החתימות לבדיקה ובין החתימות הוודאיות של מ' א' ז"ל מובילה למסקנה כי מדובר כאן באותה החותמת...לאחר בחינה מדוקדקת של המסמכים שהובאו לפני, הגעתי למסקנה הבאה, בהתאם לשאלה שבבדיקה: שתי החתימות בשם "מ' א'" ז"ל על הצוואה אשר סומנה א', הן אותנטיות ונכתבו על ידה, אין כאן כל זיוף".

14. המומחית השיבה לשאלות הבהרה אשר הופנו אליה על ידי הצדדים, במסגרת מעניה מהמועדים 24/5/23 ו-29/8/23 , במסגרתם היא התייחסה לפרמטרים שונים של הכתיבה, וחזרה על מסקנתה, בדבר התאמת חתימת המחלוקת, לחתימותיה של המנוחה, אשר אינן שנויות במחלוקת. ודוק, המתנגד הופנה בחקירתו הנגדית למסקנות המומחית בחוות דעתה, ולא היה בידו למוטט, ולו במעט, את מסקנותיה.
כידוע, על פי הפסיקה, בית המשפט ייטה לקבל חוות דעת מומחה, המבוססת על נתונים מקצועיים, אלא אם כן קיימת סיבה נראית לעין שלא לעשות כן (ראו ע"א 3056/99 **שטרן נ' המרכז הרפואי ע"ש שיבא [נבו]** (4/2/02)).
<u>המומחית לא נחקרה נגדית על מסקנות חוות דעתה. על כן מסקנותיה לא הופרכו, אלא הן נותרו איתנות, ואני מקבלת אותן.</u>

<u>נוסח הצוואה בלשון זכר</u>

15. אין חולק, כי צוואת המנוחה נכתבה בלשון זכר. המתנגד טוען, כי בכך קיים טעם לפגם, היורד לשורשה של הצוואה, ומעיד על העדר תוקפה.

16. בכל הכבוד, איני שותפה לעמדה זו. כאמור, הוכח ונקבע, שהחתימה על גבי הצוואה הינה חתימת המנוחה. לפיכך, מכאן נובע, שהיא נתנה את דעתה לנוסח הצוואה, אשר אינו תקין מבחינה לשונית, והדבר לא פגע באומד דעתה.

17. אשר על כן, אני דוחה אף את טענתו זו של המתנגד.

<u>הקראת הצוואה למנוחה</u>

18. טענה נוספת אשר בפי המתנגד היא, כי הצוואה לא הוקראה למנוחה, ועל כן, מאחר שהיא לא ידעה קרוא וכתוב, ממילא לא הייתה מודעת לתוכנה. בסעיף 7 לתצהיר עדותו הראשית, טען המתנגד בהקשר זה:

"הואיל והמנוחה לא ידעה קרוא וכתוב לפיכך הטקסט עליו חתמה המנוחה לא היה ידוע לה ואין מי שיעיד שהצוואה הוקראה למנוחה כפי שהיא".

19. אני סבורה, כי בטענה זו, מבקש המתנגד להפוך את היוצרות, וכן את נטל הראיה.

בסיפא לצוואה, סמוך לחתימת העדים, מופיעה הצהרה לפיה הצוואה הוקראה למנוחה, והיא הבינה את תוכנה. המתנגד טוען כי אין די בהצהרה זו ועל ההצהרה להופיע בגוף הצוואה בנוסף. המתנגד הוא הנושא בנטל השכנוע להראות כי קיים פגם היורד לשורשה של הצוואה, ועל כן עליו מוטל הנטל להראות, במאזן ההסתברויות, כי הצהרת העדים אינה נכונה, וכי בפועל, הצוואה לא הוקראה למנוחה. אלא שהמתנגד לא עשה כן ושעה שנכתב בהצהרת העדים כי הקריאו למנוחה את הצוואה והצהרה זו לא נסתרה ע"י הנתבע , די בכך. בחקירתו הנגדית, טען הנתבע:

"עו"ד ברקן: בהתנגדות שלך אתה אמרת שהצוואה לא הוקראה לאמא שלך ובצוואה של אמא שלך רשום שהיא כן הוקראה לה. איך אתה מסביר את זה?

העד, מר ח' א': מבחינתי לא הייתה צוואה בכלל.

עו"ד ברקן: אז לא הבנתי.

העד, מר ח' א': לא הייתה צוואה ואמא שלי לא יודעת קרוא וכתוב ולפי מיטב ידיעתי לא הוקראה לה איך קוראים לו, וגם אין לנו, גם אין לנו איך לדעת שהוקראה לה" (עמ' 67, ש: 16-22 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

20. בהקשר זה, מקובלת עליי עמדתו של התובע, עת נשאל בחקירתו הנגדית אודות האפשרות כי הצוואה לא הוקראה למנוחה במועד חתימתה, והשיב:

"אני לא מאמין שעורך דין יעשה דבר כזה. זה עורך דין, זה מקצוע. בן אדם מסכן את עצמו בשביל כאלה שטויות? אני לא מאמין".

21. אני סבורה, כי אכן קיימת חזקה על פיה, עורך דין יפעל בהתאם לחובה המוטלת עליו על פי דין, ויוודא כי המצווה מבין את תוכן צוואתו, בין אם המצווה עצמו קורא ומאשר את תוכן הדברים, ובין אם עורך הדין מקריא את נוסח הצוואה עבורו, והמצווה מאשר כי זוהי אכן צוואתו.
כאמור, המתנגד לא הוכיח כי הצוואה לא הוקראה למנוחה, על אף שעליו מוטל הנטל לעשות כן. אשר על כן, אני דוחה את טענתו.

22. יצוין, בנוסף, כי בניגוד לטענת המתנגד, חתימותיהם של העדים לצוואה, מר י' ד' ומר מ' ב', מופיעות על גבי נוסח הצוואה, ולכן אף מבחינה זו, אין פגם הנחזה לעין.

ההיבט המהותי של בחינת תוקף הצוואה

23. אין חולק, כי הצוואה נערכה בשנת 1996, בעת שהמנוחה הייתה בת 57 שנים (שכן שנת לידתה היא 1939 ושנת פטירתה היא 2022). אין בפי המתנגדים כל טענה שהיא בדבר העדר כשירותה הקוגניטיבית של המנוחה במועד עריכת צוואתה, ומכאן, נקודת ההנחה היא, כי היא הייתה בעלת מודעות מלאה לרצונה באשר למה יעשה ברכושה לאחר פטירתה וכן בעלת מודעות מלאה לתוכן הוראות הצוואה ומשמעותן.

24. מכאן, נותר לדון בסוגיית קיומה של השפעה בלתי הוגנת, מצד התובעים כלפי המנוחה.

בנוגע לנסיבות קיומה של השפעה בלתי הוגנת, נקבע בע"א 3828/98 **מיכקשווילי נ' מיכקשווילי [נבו]** (16.3.00):

"ככלל, רצון המצווה הוא המכריע לעניין תוקפה של צוואה. זאת, אם אמנם משקפת הצוואה את רצונו האמיתי. בעניין זה נקבע בסעיף 30(א) לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, כי צוואה

שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית היא בטלה...השפעה על המצווה כשלעצמה אינה פוסלת צוואה. נדרש שההשפעה תהיה לא הוגנת- היינו, השפעה הפוגעת ברצונו החופשי של המצווה. מבחינת התוצאה, עילה זו זהה לעילות הבטלות האחרות שנקבעו בסעיף 30(א)- אונס, איום, תחבולה ותרמית- שאינן אלא סוגים של השפעה לא הוגנת... בהתקיים התנאים הצורניים הדרושים בצוואה על פי חוק בירושה, מניח החוק כי הצוואה היא כשרה, והנטל להוכיח התקיימותן של עילות הבטלות המפורטות בסעיף 30(א) מוטל על המבקש לבטלה...".

25. על פי הפסיקה, קיומה של השפעה בלתי הוגנת על שיקול דעתו של המנוח, נבחן בהתאם ל"הלכת החוטים השזורים". בהקשר זה נקבע בבע"מ 4459/14 **פלונית נ' פלונית** [נבו] (6.5.2015)), כי סוגיית ההשפעה הבלתי הוגנת נבחנת כמכלול. וכן נקבע כדלקמן:

"... הנטל להוכיח עילת פסלות זו רובץ על המבקש את פסלות הצוואה (המשיב כאן). אך יש לזכור, כי לא פעם הראיות הינן נסיבתיות (ראו, למשל, הלכת מרום בעמ' 848). בענייננו, המשיב טען לעילות פסלות נוספות, כגון העדר כשרות ומעורבות בעריכת הצוואה. סבורני כי בצדק נדחו עילות אלה על ידי בית המשפט לענייני משפחה. אך עדיין, חוטים שונים של עילות שונות – הגם שלא היה בכוחם לבסס עילה עצמאית – יכולים להישזר יחד לרבדים המחזקים ומבססים את מסקנת בית המשפט המחוזי. ההשפעה הבלתי הוגנת העולה עד כדי שלילת הבחירה החופשית של המצווה הינה מבחן דינאמי ורחב כקשת החיים. בית המשפט המחוזי נעזר בחוטים השונים כדי להגיע לראייה כוללת המשקפת את מלוא התמונה".

26. יצוין, כי נטל השכנוע מוטל על הנתבע, להוכיח את התגבשות עילת ההשפעה הבלתי הוגנת.

כפי שיובהר להלן, גם בהקשר זה, הוא לא נשא בנטל השכנוע המוטל עליו. הנתבע, בטיעוניו, יוצא מנקודת הנחה, לפיה מאחר שהצוואה "מפלה" בין ילדי

המנוחה, הרי שממילא היא נערכה תוך השפעה בלתי הוגנת. בסעיף 9 לתצהיר עדותו הראשית, טוען הנתבע, בהקשר זה:

"המנוחה לא התכוונה לבצע אפליה בין ילדיה ועל כן- ככל שהצוואה אוטנטית ונחתמה על ידי המורישה-הרי שהיא נחתמה על יסוד השפעה בלתי הוגנת".

27. דא עקא, שהנתבע לא הציג ראיות כלשהן לתמיכה בטענה זו, אלא הותירה כהשערה בעלמא.
בחקירתו הנגדית, לא הבהיר הנתבע את הבסיס העובדתי לטענתו זו. הוא לא הציג ראיות, ואף לא הסברים, לגרסתו, אלא רק טען כי זהו הגיונם של דברים.
וכלשון הפרוטוקול:

"עו"ד ברקן: אתה, אתה כל הזמן אומר שאתה היית קרוב לאימך נכון?
העד, מר ח' א': כן.
עו"ד ברקן: היית מאוד מאוד קרוב.
העד, מר ח' א': מאוד.
עו"ד ברקן: כל כך קרוב?
העד, מר ח' א': לא,
עו"ד ברקן: כל כך קרוב שלא ידעת שהיא ערכה צוואה, כל כך קרוב שאתה, אתה טוען שאפילו לא ידעת שהיא ביקשה שימנו לה אפוטרופוס. איך, איך זה מסתדר עם האמירה הזאת שלך?
העד, מר ח' א': זה שאלה שמאוד הבנתי אותה.
עו"ד ברקן: ברוך השם.
העד, מר ח' א': יפה. אני בטוח איך, מה, מו, לא הייתה צוואה. קודם כל אני אתחיל מזה שלא הייתה צוואה. אמא לא הייתה חותמת על צוואה. אמא לא ידעה,
עו"ד ברקן: מה קשור לצוואה עכשיו?
עו"ד פולק: רגע, תן לו,
העד, מר ח' א': אמא לא ידעה, אמא לא ידעה שהיא חותמת על צוואה. לאמא סיפרו סיפורים אחרים. כי,
כב' הש' בן נחום: אדוני, אדוני רגע. אני מבינה שאדוני חוזר על מה שנאמר לו או מה שהוא חושב שוב ושוב. אבל אדוני בחקירה וצריך לענות לשאלות. לא לומר מה שהוא רוצה אלא לענות לשאלות שהוא נשאל.

העד, מר ח' א': זו התשובה שלי לגביו.
כב' הש' בן נחום: התשובה, זאת התשובה שלך?
העד, מר ח' א': כן".
(עמ' 78-77 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

28. ודוק, הנתבע יוצא מנקודת הנחה, כי הצוואה נשוא ההליך אינה משקפת את רצונה של אמו, וכי היא כלל לא הייתה מודעת לתוכנה, אלא שהנחתו, לאו הנחה היא, אלא היא טענה אשר יש להוכיחה באמצעות ראיות. הנתבע לא הציג ראיות כלשהן להוכחת טענתו, ועל כן דינה להידחות.

29. בנוסף, מטיעוני הצדדים צף ועולה הרושם לקיומה של מערכת יחסים מורכבת בין האם המנוחה לבין הנתבע ובינו לבין אחיו, אשר מעידה על מורכבות משפחתית, אך אינה עולה לכדי השפעה בלתי הוגנת. דומה כי רב הנסתר על הגלוי, בכל הנוגע למערכת היחסים בין המנוחה לבין ילדיה, בשנים הרלוונטיות. היות שנטל השכנוע להוכחת קיומה של השפעה בלתי הוגנת מוטל על הנתבע, הרי ש"עמימות עובדתית" זו רובצת אך ורק לחובתו.
מכל מקום, הנתבע לא העלה כל טענה על פיה התובעים פעלו להרחקתו מהמנוחה או למידורו, ומכאן, כי אין כל אינדיקציה לכך שהמנוחה "נותקה" מקרבתו של הנתבע באופן העולה לכדי השפעה בלתי הוגנת.

30. בנוסף, בסעיף 31 לתצהיר עדותו הראשית, טען התובע:
"הריני להצהיר כי מאז ומתמיד אימא סיפרה לי שלח' לא אכפת ממנה שהוא לא מתייחס אליה שהיה מתקשר רק לעיתים נדירות ושהיא מאוכזבת ממנו".

31. התובע חזר על גרסתו בחקירתו הנגדית, כדלקמן:
"עו"ד פולק: תגיד לי הוא היה מתקשר לאמא?
העד, מר י' א': אחרי שאני כל בוקר הייתי עובר אצלו ומשכנע אותו ומתחנן אליו וגם בערב הייתי עובר אליו להגיד לו תתקשר לאמא, אמא כועסת, אמא עצבנית עליך, תתקשר אליה, תתקשר. זה לא פעם, לא פעמיים, לא 20 ולא 100.
עו"ד פולק: והוא היה מתקשר אליה. ואז הוא היה מתקשר?
העד, מר י' א': אחרי 20 פעם שהייתי אומר".

(עמ' 28, ש: 6-11 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

32. אף התובעת טענה בסעיף 20 לתצהיר עדותה הראשית והבהירה בחקירתה הנגדית, כי הנתבע יצר קשר טלפוני עם המנוחה, רק עת "אמרו לו" לעשות כן, על מנת לשפר את מצב רוחה (עמ' 46, ש: 24-27 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

33. גרסה דומה, ואף מפורטת יותר, הועלתה בתצהירו של מר א' א', אחיהם של הצדדים. בסעיף 20 לתצהירו, טען א':

"פעם אחר פעם אימי פנתה אליי בדמעות שעה שביקרתי אותה ומסרה לי על אחי ח' "הוא ילד חרא אפילו לא מתקשר אליי, והילדים שלו יחזירו לו אותו דבר".

34. בחקירתו הנגדית, נשאל הבן א' אודות גרסתו זו, וכדלקמן:

"עו"ד פולק: תגיד לי, ח' היה בקשר עם האמא? הוא היה מתקשר אליה לפעמים?

העד, מר א' א': לפעמים. מה שהיא אמרה לי כל הזמן, למה הוא לא מתקשר ושואל לשלומי? למה לא אכפת לו ממני? זה מה שהיא אמרה.

עו"ד פולק: אבל הוא כן היה מתקשר. אנחנו שמענו פה הרבה פעמים.

העד, מר א' א': תקשיב, אתה אומר מה שאתה אומר. אני אומר מה שאני שמעתי מהקול של אמא שלי.

עו"ד פולק: יש תדפיסים של פלט שיחות ארוך שהוא היה מתקשר הרבה פעמים, כולל לילות.

העד, מר א' א': בסדר. שיחות קצרות אם היא אמרה,

עו"ד פולק: אתה לא יודע, אתה לא יודע.

העד, מר א' א': אני לא רוצה לשמוע, היא אמרה אני לא רוצה לשמוע אותו. הוא לא עוזר לכם בכלום, מבחינתי הוא לא הבן שלי. ככה היא הייתה אומרת כל הזמן באופן קבוע".

(עמ' 54-55 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

35. ודוק. הבן א' אינו יורש על פי צוואת אמו. מכאן, העובדה כי הוא מציג גרסה התואמת

את גרסת התובעים, מנוגדת לאינטרס הכספי שלו. מכאן נגזרת אמינות עדותו בפניי.

36. יצוין בהקשר זה, כי הנתבע צירף, כנספח ג' לתצהירו, פלט שיחות, עליו סימן את השיחות היוצאות ממכשיר הטלפון שלו, לאמו. ראשית, פלט השיחות מתייחס לפרק זמן של חודש, ועל כן קשה להתרשם ממנו אודות התנהלותו של הנתבע כלפי אמו, לאורך שנים. שנית, מפלט השיחות האמור, עולה, כי הנתבע יצר קשר טלפוני עם אמו, אחת למספר ימים בלבד. מובהר כי פלט זה אינו מוכיח דבר אודות יחסיו עם אמו לפני כשלושים שנה , עת נחתמה הצוואה.

37. עוד ובנוסף, הנתבע הציג גרסה לפיה הוא טיפל באמו עת היא אושפזה במוסדות רפואיים.
בסעיף 18 לתצהיר עדותו הראשית, טען הנתבע, כי הוא ביקר את אמו במסגרת השיקום הרפואי, אשר ארך שנה. בחקירתו הנגדית, הפנה ב"כ התובעים את הנתבע לכך, שהשיקום אליו הוא מתייחס בסעיף 18 לתצהירו, ארך למעשה חודשיים וחצי, ולא שנה. במענה לכך, השיב המתנגד: **"יכול להיות**" (עמ' 72, ש: 3-5 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).
התובעים הופנו בחקירותיהם הנגדיות, לכך שלעיתים, נילווה הנתבע לאמו, לבדיקות רפואיות ואף לאשפוזים. התובעת אישרה, כי הנתבע נלווה לאמו לביקוריה אצל הקרדיולוג, נוכח סמיכות מרפאתו לעסק המספרה שבבעלותו (עמ' 47, ש: 11-12 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25), וכן אישרה, כי הוא ביקר אותה לעיתים במוסד החלמה "דורות" (עמ' 47, ש: 21-22 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25). התובע אף הוא אישר, כי המתנגד הגיע לבקר את אמו בבית החולים, אך טען, כי הוא נמנע מלבקר אותה באופן תדיר, דווקא בעת ששהתה בביתה. וכלשון הפרוטוקול:

"עו"ד פולק: כשאימא הייתה בבית חולים מאיר, בבית חולים שיקום במלבן מי שכל הזמן היה מגיע אליה זה ח'? מה אתה אומר מה שאני אומר, נכון או לא נכון?

העד, מר י' א': הוא הגיע כמה פעמים.

עו"ד פולק: גם למלבן, גם לבית חולים מאיר. איפה שכל בתי החולים איפה שאימא הייתה הוא היה נמצא מבקר אותה.

העד, מר י' א': כשהיה בית החולים הוא היה מגיע.

עו"ד פולק: היה מבקר אותה.

העד, מר י' א': אבל כשהיה (צ"ל כשהיתה) בית הוא לא היה מגיע".
(עמ' 33, ש: 28-36 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

38. מכאן, כי אין חולק, שהנתבע ביקר את אמו במוסדות הרפואיים והשיקומיים. עובדה זו מעידה על כך, שאחיו לא ניסו "למדר" אותו מחייה של אמם, אלא להפך, הם ניסו לקרב בין השניים, בדיוק כפי שהם ניסו לעודד את הנתבע לשוחח עם אמם טלפונית, בתדירות גבוהה יותר מכפי שעשה בפועל.

39. לתיק הוגשה שיחה מיום 24/2/19 בין הנתבע לבין אחיו א' אשר הוקלטה, תומללה והוגשה כנספח 2 לתצהיר עדותם הראשית של התובעים. במהלך שיחה זו, ביקש א' מהנתבע, להשתתף בהוצאות אמם, יחד עם כל האחים. הוא סירב לכך. במהלך שיחה זו, הבהיר א' לנתבע, כי אמם "יודעת הכל" וכי **"...עד עכשיו התרוקנה לה הקופה למה? אמרנו זה בעיה שלך זה הבן שלך הוא לא מוכן לשלם..."** (עמ' 26, ש: 28-17 לתמליל). המתנגד השיב לו: **"זה ברור"** (עמ' 27, ש: 2 לתמליל).

40. הגם שכלל הראיות שצורפו אינן דנות בתקופה הרלוונטית לעשיית הצוואה אלא בשנותיה האחרונות של המנוחה, הן מעידות על מורכבות הקשר בין המנוחה לנתבע ועשויות להסביר את העדפתה בהורשה כפי שבאה לידי ביטוי בצוואה. <u>בכל מקרה , הנתבע לא נשא בנטל ההוכחה להשפעה בלתי הוגנה שיש בה כדי לפסול את הצוואה ועל כן טענה זו נדחית.</u>

41. יתירה מכך, אני סברה כי הנתבע היה מודע לקיומה של הצוואה ולרצונה של המנוחה כפי שעלה בתמליל שיחה מיום 7/10/22 (נספח 3 לתצהיר התובעים) בינו לבין אחיו א' :

"א' א': זה מה שאמא שלך רצתה. רצתה לתת לשני הילדים שלה. זה מה שהיא החליטה.
ח' א': אימא יכולה לקפוץ לי. יכולה לקפוץ לי. מה זה 'היא רצתה'? למה היא רצתה? מי אמר שהוא לא תחמן אותה? מי אמר שזה, אני לא מאמין לשני האחים האלה, אני אמרתי לך מראש. אמרתי לך בעבר הקודם, אני לא מאמין באחים האלה. מה זה 'אימא רצתה'? מה אימא יודעת מה היא

רוצה? אימא לא יודעת קרוא וכתוב, מה אימא יודעת?...אימא לא יודעת כלום.
א' א': ח', אימא אמרה לי, לא פעם ולא 10 פעמים היא אמרה לי 'ח' לא עושה כלום, הוא לא יקבל כלום'. עכשיו, אני לא ידעתי שיש בכלל, איך קוראים לזה, נו, צוואה.
ח' א': מי מילא לה את הראש שח' לא עושה כלום ולא..
א' א': כי ח' לא עושה כלום, ח'. אם אתה רוצה עכשיו לדעת את האמת, ואם אתה מדבר איתי הכי דוגרי , אתה לא עשית כלום.
ח' א': אוקיי, ואתה? ואתה?".
(עמ' 34, ש: 4-24 לתמליל).

בהמשך התמליל, הבהיר א': **"...מה שאחותי עשתה, בעוד 100 גלגולים, אף אחד מאתנו לא עשה. נקודה"** (עמ' 40, ש: 18-19 לתמליל). במהלך שיחה זו, הנתבע לא התכחש לכך, שהוא "לא עשה כלום" כדבריו של א', וכי אף אחד מהם לא סייע לאמם כפי שהתובעת סייעה לה.

42. אציין, כי במסגרת ההליך שבפניי, אישר הבן א' כי הוא לא היה מעורב, באופן משמעותי, בחייה של אמו, מאחר שהוא שהה רבות בחו"ל במסגרתו עבודתו, ולכן אין לו כל ציפייה להיות נהנה בעיזבון אמו (עמ' 52, ש: 15-23 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25). <u>גרסה זו עולה בקנה אחד עם דבריו של א' בתמליל השיחה.</u>

43. אשר על כן, ולאור עדויות וראיות אלו, אני קובעת, כי המנוחה הורתה את אשר הורתה בצוואתה, בעיניים פקוחות ומתוך מודעות מלאה למורכבות המשפחתית ולמעורבות היחסית של כל אחד מילדיה בחייה. כמו כן, צוואת המנוחה משקפת, מן הבחינה המעשית, את סיפור חייה של המנוחה, בכל הנוגע לקשר שלה עם כל אחד מילדיה והיא עולה בקנה אחד עם המציאות, כפי שעולה מהעדויות והראיות. לפיכך, אני קובעת, כי <u>היא משקפת את רצונה האותנטי של המנוחה, ועל כן ממילא אינה נגועה בהשפעה בלתי הוגנת מצד מי מהם.</u>

44. טענה נוספת של הנתבע היא, כי התובע היה חבר טוב של עו"ד ד', אשר ערך את הצוואה, ואף היה מיוצג על ידו בעבר (ראו סעיפים 19-20 לתצהיר עדותו הראשית של הנתבע).

בחקירתו הנגדית, אישר התובע, כי עו"ד ד' היה עורך דינו, אך טען כי הוא מעולם לא קשר עמו קשרים עסקיים או חבריים (עמ' 30-31 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

בנוסף, נשאל התובע:

"עו"ד פולק: מה אימא שלך אמרה לך?

העד, מר י' א': שהוא הופקד בבית המשפט.

עו"ד פולק: יפה. מי הפקיד?

העד, מר י' א': ד', שליח שלו או הוא, לא יודע.

עו"ד פולק: יפה.

העד, מר י' א': היא אמרה שהיא שילמה לו עוד 150 שקל לשלוח שליח.

עו"ד פולק: כן. עכשיו לפי,

העד, מר י' א': זה אני זוכר.

עו"ד פולק: עכשיו, לפי החוק זה לא יכול להיות כזה דבר מכיוון שלפי החוק ההפקדה היא מעשה אישי זאת אומרת שד' שיקר לאמא שלך.

העד, מר י' א': אני לא יודע. זה מה שאני זוכר שהיא סיפרה לי".

(עמ' 19, ש: 17-27 לפרוטוקול הדיון מיום 18/9/25).

45. אני סבורה, כי היכרותו של התובע את עו"ד ד', מכוח יחסי עורך דין-לקוח, אינה פוגעת באמינותו של עו"ד ד' או ביושרתו, ולכן היא אינה פוגעת בתוקף בצוואה, אשר יצאה תחת ידיו, בהתאם לרצונה של המנוחה. כמו כן, טענת הנתבע לפיה עו"ד ד' שיקר למנוחה עת מסר לה, כי הוא יפקיד את הצוואה בביהמ"ש, על אף שההפקדה הינה אישית- ראוי היה כי לא תיטען. ראשית, הנתבע מסתמך על דברי התובעים בתביעתם, אשר שמעו את הדברים מפי המנוחה, ועל כן מדובר בעדות מפי השמועה. שנית, מדובר בהטלת דופי בעורך דין אשר אינו בין החיים וחזקה כי עשה עבודתו נאמנה. באמרת אגב יצוין כי הבאת תיק מחייו הפרטיים של עורך הדין על מנת להוכיח כי אינו אמין, אינה ראויה בנסיבות העניין.

<u>בסיכומו של דבר</u>

46. התובעים הוכיחו כי פעלו בשקידה סבירה לאתר הצוואה שנחתמה לפני כשלושים שנה ועל כן ניתן אישור להעתק הצוואה.

47. הנתבע לא נשא בנטל ההוכחה לפסילת הצוואה על רקע פגמים צורניים והשפעה בלתי הוגנת ועל כן ניתן צו קיום צוואה אחר המנוחה וניתן להגיש פסיקתא לחתימה.

48. לאור התוצאה אליה הגעתי , אני מחייבת את הנתבע בתשלום הוצאות התובעים בסך של 35,000 ₪ אשר ישולמו בתוך 30 יום מהיום .

49. המזכירות מתבקשת לסגור את התיק ולשלוח את פסק הדין לצדדים.

ניתן היום, ג' סיוון תשפ"ו, 19 מאי 2026, בהעדר הצדדים.

חתימה